

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Concordia. Pia Et Vnanimi Consensv repetita Confessio
fidei & doctrinæ Electorum, Principvm Et Ordinvm Imperii,
atq[ue] eorundem Theologorum, qui Augustanam
Confessionem amplectuntur**

Lipsiæ, 1606

Præfatio D. Martini Lvtheri.

urn:nbn:de:hbz:466:1-35443

Enchiridion.

CATECHIS- MVS MINOR

D. Martini Lutheri, pro Pa-
rochis & Concionatoribus.

PRÆFATIO D. MARTI- NI LVTHERI.

Martinus Lutherus omnibus fidelibus,
pijs Parochis & Concionatoribus
Gratiam misericordiam & pacem
in Christo Iesu Domino nostro pr.

MISERABILIS ILLA FACI-
s, quam proximè, cum visitatorem a-
grem, vidi, me ad edendum hunc Cate-
chismum, simplicissimè & breuissimè
tractatum coegit. Deum immortalem,
quantam calamitatem ibi vidi: Vulgus,
praesertim autem illud, quod in agris vixit, stertit plerum-
que Parochi, adeo nullam Christianam doctrinam cogni-
tionem habent, ut dicere etiam pudeat. Et tamen om-
nes sancto illo Christi nomine appellantur, & nobis-
cum communibus vsuntur Sacramentis, cum orationem
Dominicam, Symbolum Apostolicum, & Decalogum
non modo non intelligant, sed ne verba quidem referre
possint. Quid multis moror? nihil omnia a bestijs dif-
ferunt. Iam autem cum Euangelium passim doceatur, illi

Vel maximè Christianorum libertate fruuntur. Quae hic Christo respondebitis Episcopi, quibus illa curae diuinitus demandata? Vos enim estis, quibus Vel illa Christiana religionis calamitas debetur. Vos permissi ita turpiter errare homines, Vestra ea est culpa, quae nihil minus iniqua fecistis, quam hoc, quod Vestra officio erat, facere. Nolo hic quicquam mali vobis imprecari. Ea autem an non est summa impietas cum maxima impudenti a coniuncta, quod vnicam tantum speciem Sacramenti ac Vestras traditiones vrigetis? hoc profecto contemnitis & negligitis, an illi, qui Vestra fidei & cura commendati sunt, orationem Dominicam, Symbolum apostolicum aut Decalogum teneant, nec no? Va vobis. Per Deum igitur omnes vos Parochos & Concionatores rogo atq; obtestor, vt serio Vestrum faciatis officium, & vt diuinitus vobis commendata plebis agationem, Quod tum rectissime feceritis, si vna nobis hunc Catechismum vulgò, praesertim autem junioribus, inculcetis. Quod si qui ex vobis adeo sunt indocti, vt omnino nullam harum rerum cognitionem habeant, illis non pudeat, suis auditoribus praelegere de Verbo ad Verbum, à nobis praescriptam hanc formam, in hunc modum:

PRIMÒ omnium hoc cauebunt Concionatores, ne subinde alio atq; alio modo Vel Decalogum, Vel Dominicam orationem, Vel Symbolum apostolicum, Vel etiam Sacramenta proponant, sed vt perpetuo eadem viantur forma, in his proponendis & explicandis vulgò. Ideo autem hoc doo consilium, quòd sciam, non posse feliciter doceri simpliciores homines, & qui nati minores sunt, quam vna atq; eadem forma saepius proposita ac repetita. Quòd si iam isto, iam alio modo eadem proponas, facile perturbantur simpliciores animi, & fiet vt pereat omnis opera, quam in docendo ponis.

Atq; hoc viderunt sancti Patres, qui voluerunt Deo

Decalogi, Symboli & Dominicae orationis unam eandemque certis verbis descriptam formam in Ecclesia esse. Illorum diligentiam nos imitari convenit & danda opera est, ut simplicioribus & ruioribus sic illa proponamus, ut ne una quidem syllaba immutetur, quotiescunque tandem Catechismum doceas, & ut perpetuo sui similis sit tractatio. Quamcumque igitur tibi delegeris predicandi Catechismi formam, eam perpetuo retinebis, neque unquam ab ea discedes. Alia autem ratio est, si in turba doctorum hominum Evangelium doceas, ibi enim eruditionis tua specimen edere potes, neque prohibeo, si apud illos tractationem varies, & subinde alium atque alium cultum dicendo fingas. Apud simpliciores autem perpetuo eadem certis verbis descripta forma uteris. Et debet ut primus esse labor, ut Decalogum, Symbolum, item orationem Dominicam, de verbo ad verbum nude & simplicissime doceas, ut eadem sepius audita, ipsi quoque auditores referre discant.

Quod si qui ad eam religionem contemnunt, ut discere hac nolint, illi monendi sunt, quod Christum negent, & quod nihil minus sint, quam Christiani. Atque illi neque admittendi sunt ad Sacramentum altaris, neque ad Catechistarum officium, qui puerus baptizandus adsunt, Et si Christiana libertatis iure vis velint, ubi eis est commodum, non est illud eis concedendum, sed potius ad Papam atque eos, quos vocant Officiales, & ad ipsum quoque Satanam sunt ablegandi. Parentum autem & Patrum familiarum officium erit, negare talibus hominibus vitium, & pulchre quoque fecerint, si offeratis illis hominibus indicent, eam Principis esse sententiam, ut in exilium aliquo delegentur, & eiciantur e patria.

Quamquam enim sic sentiam, ad fidem neminem vel posse vel debere cogi, hoc tamen omnino faciendum est, ut teneat vulgus, quid ius, quid item contra ius illorum sit, cum quibus vivit, & suum quarit atque vitium.

Hoc enim requiritur, ut quisque sua civitatis iura, quibus, seu privilegio quodam, Vis Volet, et omni & obsequio sine credat vere, sine perditus aliquis sit nebulo.

SECUNDUM, Cum simpliciores isti jam Catechismi Verba bene annumerare didicerint, tradenda postquamque est eis explicatio, ut ea etiam intelligant. Patet autem vel hac nostra forma, quam h. c. praescriptam videtis, vel alia quadam Vis. Si ut autem, et ante monui, Catechismus nudus iisdem semper Verbis vulgo propendit, ita in expositione Catechismi, experiri perperam eandem tractationem sequendam, ne quidem tantum una & unica syllaba. Sumes autem ad eam rem satum temporis, neque enim necesse est omnia simul proposuisse, sed sunt faciendi ordines, & in tractando alio unum alterumque convenit subijcere. Ut si jam exacte tenuerint, quoniam primum praeceptum postulet, tum ad secundum et perigendum. Ut sic omnia doceantur certo ordine, aliter enim fiet, ut nimis copia obruta & perturbata mente nihil profusus retineant.

TERTIO, Postquam hanc brevem Catechismi expositionem absolueris, tum illam longiorem tractationem ingrediens, ut plenius omnia auditores intelligant, singula praecepta, singulas Synb'oli & orationum Dominicarum partes, sua illustrabis coloribus, variis enumeratis opera, varios fructus & commoda, quae inde evadunt, item pericula & damna quoque, in qua contingunt, si minus ea praestemus. Invenies autem ista passim peritum hominum scriptis copiose explicata. Porro maxime Urgebis illa praecepta, in quae potissimum committuntur loci homines, videlicet. Et veteris rei exempla subijctis. Septimum praeceptum potissimum Urgebis apud mercatores, & apud illos, qui manuum exercens operum. Commodum quoque hoc praeceptum apud agricolas, servat ferius Urgetur; illi enim pessima fide cum hominibus agunt & variis modis committuntur furtiva. Sic qua

sum præceptum apud impertum *Vulgus*, & *minores* natura potissimum *virgere* convenit, ut sint *quieti*, *bona fide* omnia agant, *pareant* magistratibus & *parentibus*, publicam pacem non *perturbent*. Sunt autem hec *sacrarum* *literarum* *historijs* *illustranda*, ubi *Deus*, *vel* *graves* *pœnas* à *transgressoribus* *hujus* *præcepti* *excigit*, *vel* *illo* *rû*, *qui* *servarint*, *omnia* *cæpta* *mirabiliter* *fortunavit*.

Hoc quoq; *inprimis* *coloco* *ages*, *ut* *commoneas* *huius* *officij* *Magistratum* & *Parentes*, *ut* *summa* *diligentia* *publica* *munera* *obeant*, & *suos* *liberos* *ad* *literarum* *studia* *adhibeant*. Sic autem *commoneandi* *sunt*, *ut* *sensiant* *se* *debere* *illâ* *ex* *divino* *mandato*, *quâ* *si* *minus* *faciant*, *gravissimè* *à* *se* *esse* *peccatum*. Quid enim *illi* *faciunt* *aliud*, *quàm* *ut* *simul* & *divinam* & *humanam* *administrationem* *tollant*, *non* *aliter* *atq;* *infensissimi* *Dei*, *tum* *hominum* *hostes*?

Atq; *hic* *cen* *in* *tabula* *spectandum* *propones*, *quàm* *gravia* *damna* *rebus* *publicis* *dent* *illi*, *qui* *suos* *liberos* *non* *adhibent* *ad* *litteras*, *ut* *in* *Parochos*, *in* *ministros* *Verbi*, *item* *ad* *alia* *officia*, *quorum* *hæc* *vita* *non* *sine* *magna* *calamitate* *carere* *potest*, *aliquando* *deligi* *possint*. Hoc quoq; *addes*, *Deum* *gravissimas* *pœnas* *pro* *illo* *peccato* *à* *parentibus* *expetiturum*. Et *sane* *haud* *scio*, *an* *sit* *alius* *locus* *qui* *æquè* *merebatur* *tractari*, *atq;* *hic*. Neq; *enim* *dici* *potest*, *quantum* *hæc* *in* *parte* *à* *Magistratibus* & *Parentibus* *nostro* *seculo* *peccetur*. *Non* *autem* *dubium* *est*, *quin* *id* *à* *Satana* *fiat*, *eo* *consilio*, *ut* *in* *maximam* *calamitatem* *Germaniam* *conijciat*.

POSTREMO, *Quoniam* *Papa* *tyrannus* *imminuta* & *labefactata* *sane* *est*, *multos* *passim* *inuensas*, *qui* *ad* *Sacramentum* *nunquam* *accedunt*, *sed* *contemnunt* *plane*, *seu* *rem* *inutilem* & *non* *necessariam*. *Illi* *quoq;* *impellendi* & *urgendi* *sunt*, *hæc* *tamen* *ratione*, *Nolo* *ego* *quæquam* *neq;* *ad* *fidem*, *neq;* *ad* *Sacramenta* *cogi*, & *male* *faciunt* *illi*, *qui* *leges*, *certa* *tempora*, *aut* *certa* *locâ*, *ad* *tales* *res*, *prescribunt*.

Sic

Sic tamen docere illi, qui in officio Verbi sunt, debent
 ut sine nostris legibus, & iure sua voluntate coacti, au-
 tores ad nos veniant, & nos ministros Verbi cogant qui
 ad porrigendum Sacramentum. Id quod tam fiet, si sic
 ceas, Periculum esse, ne ii contemnunt Sacramentum,
 que digni sint qui in Christianorum numero censeantur
 qui non in anno quater & minimum, sacramentum
 mant. Quemadmodum neq; illi in Christianorum nu-
 mero censendi sunt, qui Euangelio vel non credunt, &
 illud non audiunt. Neq; enim Christus, cum instituit
 Sacramentum, dixit, Hoc obmittite vel contemnite, sed
 Hoc facite, quotiescunq; biberitis, &c. Hoc certe vult,
 faciamus, non vult, ut aut prorsus intermittamus aut
 contemnamus, Sic enim ait, Hoc facite.

Quod si quis Sacramentum contemnit, certum id est
 argumentum, quod neq; in peccatum, neq; carnem, neq;
 Satanam, neq; mundum, neq; mortem, neq; pericula,
 neq; infernum habeat. Hoc est, quod prorsus nihil horum
 credat, quanquam totus immersus sit peccatis, & in sa-
 na regno gravissime teneatur captivus. Contra, non gra-
 tia, non vita, non Paradiso, non caelo, non Christo, non Deo
 neq; illo alio bono, opus habeat. Nam si crederet, se peccati
 obritum, longissime a gratia abesse, sine dubio hoc Sa-
 cramentum non contemneret, in quo contra peccata re-
 medium, & tanta omnium bonorum copia nobis exhibe-
 tur. Neq; etiam huius ullis legibus opus esset, quibus ad
 Sacramentum sumendum cogeretur, ipse sua sponte ac-
 curreret, coactus peccatorum mole, & se potius cogere
 ad porrigendum sibi Sacramentum.

Non igitur hic legibus agendum est, id quod Papa se-
 cit. Hoc fac, ut oratione, quantum potes, huius Sacra-
 menti commoda & incommoda, pericula & bona, iter
 necessitatem cum summa utilitate contemnam, exag-
 geres, Tum fiet, ut ultro accurrant, & ipsi se cogant. Quia
 si his nihil moveantur aliqui, sine eos suo vivere mori

Hoc tantum eis dices, quod in Satana sint regno, qui nihil, neq; sua necessitate, neq; Dei benignitate & gratia, quam eis in Sacramento exhibet, moveantur. Qui vero hoc modo suos auditores non urgent, & legibus eos potius solunt cogere, illa occasionem contemnendi Sacramenti illi præbent. Cum enim ministri Verbi adeo sint oscitantes, non est mirum, si auditores quoq; sint negligentiores. Hoc igitur probe considerent Parochi & Ministri Verbi, longe tam aliud suum esse officium, quam olim in Papatu fuerit. Jam enim est ministerium salutis & gratia, fit igitur quoq; difficilior & laboriosus. Et cum gravissima pericula & tentationes in ministerio sint perferenda, tamen neq; laborum primum, neq; gratias in mundo meretur. Verum nihil nos illa mundi ingratitude cum summa impietate conjuncta, moveat. Christus ipse nobis satis ampla premia proposuit, si modo fideliter in eius vinea laboraverimus. Id autem ut commodius possimus, faxit Pater omni gratia, Cui sit laus & gloria in secula, per Christum Iesum Dominum nostrum, Amen.

